

RESSENYES BIBLIOGRÀFIQUES

Aquesta secció bibliogràfica té l'objectiu de reunir tota la informació dispersa sobre ornitologia balear que apareix publicada en altres revistes i llibres, tant de la nostra comunitat com nacionals o estrangers, i, d'aquesta manera, fer-la més accessible a qualsevol persona interessada en l'ornitologia balear. Aquest apartat recull ressenyes breus en què es ressalten els principals resultats i s'hi aporten teories sobre el contingut de les publicacions rebudes a la biblioteca del GOB.

Un conjunt de col·laboradors realitzen desinteressadament aquestes notes i contribueixen amb el seu esforç a la transmissió d'informació, que podrà tenir una funció en la formació i l'actualització dels coneixements ornitològics dels membres de la nostra associació. Les ressenyes expressen les opinions dels revisors, això vol dir que no reflecteixen necessàriament el parer del GOB. En aquesta setena ocasió aporten a la base de dades 9 referències més.

A l'apartat de noves revistes, i aquesta n'és la novèna entrega, es presenten les darreres adquisicions o intercanvis per a la biblioteca al darrer any. En total són ja 71 revistes que són o tracten temes d'ornitologia.

Llista de col·laboradors: Juan Miguel González, Francesc Gordiola, Carles López-Jurado, Maite Louzao, Maties Rebassa i Manuel Suárez.

ARTICLES

AGUILAR, J.S.; BENVENUTI, S.; DALL'ANTONIA, L.; McMINN-GRIVÉ, M. i MAYOL-SERRA, J. 2003. Preliminary results on the foraging ecology of Balearic shearwaters (*Puffinus mauretanicus*) from bird-borne data loggers. *Sci. Mar.*, 67 (Suppl. 2): 129-134.

En el marc del projecte LIFE-Puffinus es va dissenyar un dispositiu electrònic, *data logger*, que permetés emmagatzemar informació per a investigar la conducta de nidificació i estratègies alimentàries d'individus reproductors de *pardela balear*. Els dispositius o *data loggers* es van equipar amb sensors de vol i profundímetre o salinòmetre que han permès la recollida de dades sobre permanència en el niu (incloent-hi horaris de sortides i entrades), patrons de vol i activitat de busseig (freqüència, profunditat i durada de capbussades). Dels sis aparells utilitzats, solament se'n van recuperar tres.

Encara que la grandària de mostra va ser petita, es va detectar que les sortides de la colònia es realitzaven abans de fre-se de dia i la durada de vol diari era propera a les 7 hores. La majoria de les capbussades es van realitzar en els primers 10 m a una velocitat mitja d'1 m/s. Els màxims d'activitat es van registrar al matí, a primera hora de la tarda i abans de la posada de sol, amb una durada mitjana de 16 segons i amb un màxim de 66 a 26 m de profunditat, s'observà un comportament similar a altres espècies del gènere.-
Maite LOUZAQ.

ALTABA, C.R. 2001. Un endemisme ornitològic ignorat: el trencapinyons balear (*Loxia balearica*). *Botll. Inst. Cat. Hist. Nat.*, 69: 77-90.

Segons l'autor d'aquest article, els trencapinyons residents a les Illes

Balears formen una espècie endèmica i diferenciada de la resta d'espècies del gènere *Loxia*. La distingeixen el seu cos petit, el bec més curt, més gruixat i arquejat, amb la mandíbula inferior curta, les ales comparativament curtes i el plomatge pàl·lid i més grisós.

Sense presentar dades noves, un recull de les publicades a altres treballs i una àmplia disquisició teòrica sobre el fet de l'evolució diferencial de les poblacions insulars basten a l'autor per a concloure que les poblacions balears estan aïllades reproductivament i ecològica de la resta de poblacions ibèriques i europees des de fa mil·lenis, i que, com a conseqüència d'això, l'espècie *Loxia balearica* s'ha de donar per bona.

En tot cas, també s'hi afirma, i en això crec que no hi ha controvèrsia possible, que els trencapinyons balears mereixen ser objecte de nous estudis que sens dubte ajudaran a definir el seu estatus taxonòmic.- Maties REBASSA.

GAINZARAIN J.A., ARAMBARRI R. & RODRÍGUEZ A. F. 2002. Population size and factors affecting the density of the Peregrine Falcon *Falco peregrinus* in Spain. *Ardeola* 49-1: 67-74.

Nombre de població i factors que afecten la densitat del falcó peregrí *Falco peregrinus* a Espanya. L'evolució de les poblacions de falcó peregrí ha estat investigada intensament després del descens de població generalitzat que es va produir a Europa i a Amèrica del Nord a partir dels anys 50; actualment es considera que la població de parelles reproductores a tot el territori europeu, sense tenir en compte l'estat espanyol, es troba entre 4.090 i 5.660. A Espanya existia una manca de dades acurades sobre les tendències de població del falcó peregrí, així com del possible efecte dels pestici-

des sobre aquesta espècie (encara que al nostre estat sembla que ha estat menor que a la resta del territori europeu). Existien dues estimacions de població per a tot l'Estat, la de Garzón que feia una estimació de 2.000 parelles al 1977, i una segona de Heredia *et al.* que donava una població d'entre 1.628 i 1.751 parelles al 1988. Posteriorment, s'han efectuat revisions d'aquestes xifres als atlas ornitològics regionals i estudis locals realitzats a la darrera dècada. Aquesta nova informació, així com la tendència negativa indicada per altres estudis generals, indicaven la necessitat d'una revisió de l'estatus d'aquesta espècie, ja que l'Estat espanyol presenta la major població europea de falcó peregrí, i una de les més grans del món. Amb aquest estudi es pretenia actualitzar el nombre de parelles reproductores de falcó peregrí a Espanya, analitzar els factors que influencien la densitat d'aquesta espècie, i revisar les tendències de població recents, així com les amenaces que l'afecten.

Mitjançant una revisió de la bibliografia i consultes a ornitòlegs i administracions públiques de tot l'estat, es va actualitzar l'estimació de la quantia de la població nidificant de falcó peregrí *Falco peregrinus* a Espanya. La població espanyola es situaria entre les 2.435 i les 2.743 parelles, la qual cosa suposa una densitat mitja de 5,1 parelles/1.000 Km² i incrementa en un 50% les xifres empleades fins ara. L'espècie es més abundant a les regions càlides del nord i l'est de la península —encara que les comunitats autònomes amb un major nombre de parelles reproductores varen ser, per ordre d'importància, Castella i Lleó (423-515 parelles), Aragó (293-319) i Andalusia (273-317)—, mentre que la seva densitat arriba fins a valors mínims al quadrant sud-occidental, una àrea amb escassa disponibilitat de zones

rocoses i amb bones densitats de potencials competidors com l'àguila coabarrada *Hieraetus fasciatus* i el duc *Bubo bubo*. Amb la finalitat de determinar els factors que influeixen en la densitat de l'espècie, es va dur a terme una anàlisi de regressió múltiple partint de les dades procedents de províncies amb censos específics o atlas regionals amb bona cobertura (en total 28 grups de dades). Es va obtenir d'aquesta manera una equació que explica el 68,67% de la variància original i que es basaria en tres variables predictores: el tipus de substrat geològic, la longitud de costa amb penya-segat i la latitud. Aquesta equació es va fer servir per avaluar la fiabilitat de les xifres corresponents a províncies amb dades basades en estimacions (en total 18), així com per a calcular la densitat esperada a les dues províncies per a les quals únicament es disposava de dades parcials (Ourense i Girona).

L'evolució recent de la població espanyola en conjunt sembla ser positiva —amb un augment a 16 províncies (en general àrees muntanyoses del nord i l'est de l'Estat, on es presenten les poblacions més grans d'aquesta espècie), un descens a 7 (principalment àrees o regions on es fa agricultura extensiva), 7 varen mostrar un patró d'estabilitat, i finalment 2 varen mostrar descensos i augments a diferents zones—. A les Balears, es va obtenir un nombre de parelles reproductores d'entre 114 i 119. A les regions on l'espècie es troba en un procés de regressió, s'han apuntat diferents causes: la incidència dels pesticides (encara que s'han prohibit els productes organoclorats), l'expoliació de nius (a pesar que es pensa que aquesta amenaça s'ha reduït als darrers anys) i la competència amb el duc i l'àguila coabarrada a les zones més meridionals de l'Estat.- Francesc GORDIOLA.

MOURIÑO, J.; ARCOS, F.; SALVADORES, R.; SANDOVAL, A. i VIDAL, C. 2003. Status of the Balearic shearwaters (*Puffinus mauretanicus*) on the Galician coast (NW Iberian Peninsula). *Sci. Mar.*, 67 (Suppl. 2): 135-142.

Gràcies a aquest treball, es valora l'estatus de l'espècie críticament amenaçada *pardela balear Puffinus mauretanicus* en la costa de Galícia estudiant-ne els moviments i l'abundància. Es coneixia el pas d'individus d'aquesta espècie pel litoral galleg però no s'havien descrit zones de concentració com la Ria de Vigo, la Ria de Pontevedra i la costa de Bergatiños (Sisargas-Baldaio), on se'n van registrar grups de més 150 individus des de 1976. Es van poder observar aus durant tot el cicle anual, encara que van ser escasses entre novembre i maig. La migració cap al nord va ser palesa en la costa Atlàntica entre juny i agost i cap al sud en la costa Cantàbrica entre setembre i octubre (476 i 360 aus/hora respectivament). Es van poder observar individus mudant primàries i secundàries, principalment al juny. Les grans concentracions detectades van fer que els autors es plantegessin la importància que aquestes costes podrien tenir per a l'espècie. La magnitud de les amenaces, com la contaminació marina per hidrocarburs entre uns altres, a les quals s'enfronta aquest litoral són encara desconegudes i més anys d'observacions es plantegen necessaris per a determinar l'impacte de l'últim abocament d'hidrocarburs pel buc Prestige al novembre de 2002 en l'espècie. Maite LOUZAQ.

PINILLA, J., FRÍAS, O., MOREN-OPO R., GÓMEZ-MANZANEQUE A. y HERNÁNDEZ-CARRASQUILLA F. 2003. Informe de actividades de la Central de Anillamiento de Aves *ICONA*. Año 2001. *Ecología*, nº 17: 207-288. Madrid.

En aquestes tasques han participat un total de 741 anelladors dels quals 44 pertanyen a l'entitat avaladora GOB, que, com és d'esperar és l'entitat amb menys anelladors. Es presenten les llistes d'anellament incloses les exòtiques, també hi figuren el total d'anellaments pendents d'homologació pel comitè de rareses, així com els anellaments no homologats acumulats (188). També es resumeixen les principals campanyes d'anellaments realitzades per les entitats avaladores. Es comenten les 20 recuperacions més espectaculars, en destaquen dos a Balears relacionades amb la velocitat de desplaçament d'un *A. Schoenobaenus* i un *Ph. Phoenicurus*. Es presenta informació bàsica sobre la composició actual del banc de dades de l'Oficina d'Espècies Migratòries, que apareixen en 9 apèndixs. Com a novetat, destaca l'apèndix II en el qual es presenta una taula estadística que indica la distància mitjana i màxima així com el temps mitjà i màxim de cada espècie recuperada. S'informa sobre les poblacions aparegudes durant 2002 en les quals s'utilitzen dades d'anellament i referents a les consultes realitzades al banc de dades.- Carles LÓPEZ-JURADO.

TRAVESET A., RIERA N. i MAS R.E. 2001. Passage through bird guts causes interspecific differences in seed germination characteristics. *Functional Ecology*, 15: 669-675.

Aquest estudi s'emmarca dins la línia d'investigació de les relacions planta-animal, concretament de la dispersió de certes espècies vegetals per ocells frugívors. El treball s'ha realitzat a Mallorca i per als experiments s'han escollit cinc espècies de la garriga mediterrània: *Rubus ulmifolius*, *Rubia peregrina*, *Asparagus acutifolius*, *Osyris alba* i *Phillyrea* sp i dues espècies d'ocells frugívors: Tur-

mus merula i *Sylvia melanocephala*. Aquestes darreres mantingudes en captivitat han estat alimentades amb fruits de les diferents espècies vegetals quan aquests eren disponibles, a continuació s'ha dut el seguiment de la germinabilitat de les llavors durant dos anys.

L'estudi suggereix que els ocells frugívors contribueixen a l'heterogeneïtat en les característiques de germinació no tan sols dins les poblacions d'una mateixa espècie de planta sinó també dins les comunitats vegetals. Cada espècie frugívora té un efecte particular sobre les llavors de cada planta consumida.- Juan Miguel González.

TRIAI, R., 2002. Seguimiento por satélite de tres juveniles de Águila Pescadora nacidos en la isla de Menorca. *Ardeola* 49-2: 249 – 257.

En aquest article s'analitzen els moviments de 3 exemplars d'àguila peixatera *Pandion haliaetus* nascudes a Menorca, a cada una de les quals se li va col·locar un emissor per seguir els seus moviments via satèl·lit. Se va poder observar com entre les 13 i 14 setmanes les 3 àguiles van abandonar l'illa de Menorca i que durant el primer hivern totes van realitzar uns moviments dispersius a grans distàncies que els van dur, en un dels casos, fins a l'Àfrica subsahariana, posant en entredit la consideració que les nostres poblacions són sedentàries dins la conca mediterrània com es pensava fins ara, tot i que falta encara molta informació. Destacar també la dispersió cap al nord d'una de les àguiles peixateres fins els Alps francesos i, posteriorment, la conca del riu Roine (França) on va estar més de 45 dies per posteriorment dirigir-se cap al desert de Sàhara. Molt interessant també el fet que els 3 exemplars s'alimentessin a aigües interiors continentals.- Manuel Suárez.

LLIBRES

DEL HOYO J., ELLIOTT A. i CHRISTIE D.A. (Eds.). 2003. *Handbook of the Birds of the World*. Vol. 8. Broadbills to Tapaculos. Lynx Edicions, Barcelona. 845 pp. ISBN: 84-87334-50-4.

Ja és a les llibreries el vuitè tom del HBW. Aquest volum de 845 pàgines és el primer sobre els passeriformes. S'hi presenten nou famílies d'aus tropicals, des dels eurilaimes africans i asiàtics fins els tapaculos sud-americans. Basta un cop d'ull a les 81 làmines per a adonar-se de l'enorme varietat d'espècies i, amb freqüència, l'escassetat de trets distintius. Com és habitual, s'inicia el tom amb un ampli estudi, en aquesta ocasió de Murray D. Bruce, dedicat a la història de la classificació taxonòmica de les aus i que detalla cronològicament com els naturalistes, filòsofs, anatomistes i ornitòlegs han usat els seus estudis per veure com poden ser agrupades i classificades les aus. Com la resta de la col·lecció s'ha editat en anglès. - Carles López-Jurado.

MUNTANER, J. 2003. *La Gaviota de Audouin Larus audouinii: Visión general de la especie y situación en las islas Baleares hasta 2003*. Document Tècnics de Conservació, II^a època, num. 10. Conselleria de Medi Ambient del Govern de les Illes Balears.

En aquest treball es presenta la recopilació més completa de l'estat actual d'aquesta espècie endèmica del Mediterrani. En la introducció es comenta tant el seu descobriment per Xerris Payraudeau el 1826 a Còrsega, com totes les aportacions fins els nostres dies incloses les dels ornitòlegs del GOB. A continuació, hi ha un apartat de descripció de l'espècie, la seva distribució a l'àrea Mediterrània (hi és present a 12 països). Aquest és el capítol més ampli (té 28 pàgines). S'hi comenta l'evolució global de la població així com les causes del seu augment, li segueixen anotacions sobre aspectes de la biologia de la gavina d'Audouin tals com l'alimentació, reproducció, filopàtria, migració i hivernada, itinerància de les colònies reproductores de Balears i la presència de la gavina capnegra en les colònies de cria. Acaba anotant diversos aspectes de conservació i l'estat actual de l'espècie. A la bibliografia es fa referència a un article publicat a l'Anuari 2000 pel mateix autor. I les últimes pàgines són un annex amb 42 fotos a color, de les quals 17 estan dedicades a aquesta gavina en les seves distintes edats i que resulten útils per aprendre a identificar-la. Una de les fotos està autodedicada, i la resta són fotos aèries de les colònies de cria. La monografia s'ha editat en castellà.- Carles López-Jurado.

ALTRES LLIBRES REBUTS

ALERSTAM, T.H. 1990. *Bird Migration*. Ed. Cambridge University Press. Cambridge. England. (Donat per World Land Trust).

AYMÍ, R. & HERRANDO, S. 2003. *Anuari d'Ornitologia de Catalunya. 2000*. Barcelona: Institut Català d'Ornitologia. 329 pàg. ISSN: 1138-882X.

BARROS, D. i RIOS, D. 2002. *Guia de Aves del Estrecho de Gibraltar. Parque Natural «Los Alcornocales» y comarca de «La Janda»*. Ed. Orni Tour, S.L. (Donat per World Land Trust).

BONNIN, J. 2003. *Campanya d'anellament d'aus durant la migració pre-*

- nupcial a Can Marroig, 2003. *Parc Natural de ses Salines d'Eivissa i Formentera*. GOB-Formentera. Informe inèdit.
- CARDONA, E. 2003. *Campanya de Piccole Isole a sa Conillera, 2003*. GEN, Informe inèdit.
- ESCANDELL, R. 2003. *Informe preliminar de la Campanya d'estudi de la migració prenupcial a l'illa de l'Aire, any 2003*. Conselleria de Medi Ambient del Govern Balear i Institut Menorquí d'Estudis. Maó, Menorca. Informe inèdit.
- GALBRAITH C.A., TAYLOR I.R., PERCIVAL S. & DAVIES S.M. 1992. *The ecology and conservation of European owls Proceeding of a symposium held at Edinburgh University*. Ed. British Trust for Ornithology. (Donat per World Land Trust).
- GARCIA L., VIADA C., MORENO-OPÓ R., CARBONERAS C., ALCALDE A. y GONZÁLEZ F. 2003. *Impacto de la marea negra del «Prestige» sobre las aves marinas*. SEO/BirdLife. ISBN: 84-931722-6-X
- GONZÁLEZ, J. i BONNIN, J. 2003. *Campanya d'anellament d'aus durant la migració postnupcial al Parc Natural de l'illa de sa Dragonera, tardor 2003*. GOB. Informe inèdit.
- BURTON, J.F. 1995. *Birds & Climate Change*. Ed. Helm.
- MARTÍNEZ, O. i CARDONA, E. 2004. *Campanya de limícoles a ses Salines, Eivissa*. GEN. Informe inèdit.
- NEWTON, I. 1998. *Population limitation in birds*. Ed. Academic Press. (Donat per World Land Trust).
- MUNTANER, J. 2003. *La Gaviota de Audouin Larus audouinii: Visión general de la especie y situación en las islas Baleares hasta 2003*. Document Tècnics de Conservació, II^a època, num. 10. Conselleria de Medi Ambient del Govern de les Illes Balears.
- MUÑOZ, A. i ADROVER, J. 2003. *Seguiment de la població de milana a Mallorca, 2003*. GOB. Informe inèdit.
- RABADÁN, C. & MARTÍN, F. 2003. *Campanya de Anillamiento Prenupcial en el Parque Nacional del Archipiélago de Cabrera 2003*. Estudios Territoriales Integrados, S.L. (ETI). Informe inèdit.
- REFOYO, P. 2003. *Campanya de Anillamiento Postreproductor en el Parque Nacional del Archipiélago de Cabrera 2003*. Estudios Territoriales Integrados, S.L. (ETI). Informe inèdit.
- RIDDIFORD, N. (Compilador/Editor) 2002. *Catàleg de Biodiversitat del Parc Natural de s'Albufera de Mallorca*. Inventaris tècnics de Biodiversitat - 3. Conselleria de Medi Ambient del Govern de les Illes Balears.
- SKUA. 2003. *Censo primaveral de Puffinus mauretanicus en las Islas Baleares 2003*. Publicacions del Pla de Recuperació de Puffinus (1) del Govern Balear. Skua Gabinet de estudios ambientales S.L. Informe inèdit.
- TEWES, E. 2004. *Memoria 2003. Programa de Conservación del Buitre Negro en Mallorca*. Conselleria de Medi Ambient del Govern de les Illes Balears i la Fundació para la Conservación del Buitre Negro (BVCF). Informe inèdit.
- VAQUER, M. 2004. *Memòria d'actuacions de la Reserva Natural de s'Albufereta, any 2003*. Informe inèdit.
- VICENTE J., RUFINO J., y MUÑOZ B. 2002. *El Torcecuello. Determinación de la edad y el sexo, reproducción y fenología en el Noroeste peninsular ibérico*. Sociedad Asturiana de Historia Natural y Ecología.

NOVES REVISTES

Anuario Ornitológico de Toledo. Marin Santos (Ed.). Agrupación Naturalista Esparvel. Toledo. Des del any 2001 (Revisión histórica).
Bulletí del Naturalista. Any 1999. GOB Menorca.

Gibraltar Bird Report. Gibraltar Ornithological and Natural History Society. Des del vol. 1 (2001).
Porphyrio. Revue deu Groupe d'Ornithologie du Maroc (GOMAC). Des del vol. 9 (1997).